

تورک یوردی

تورک‌لرک فائده‌سنه چالیشیر اون بش کونده بر چیقار

ییل ۶ - جلد ۱۲ - صایی ۵

۲۶ نیشان ۱۳۳۳

تثبت و غير تلىرندن استعانه ايدىيورلر ...

مع مافيه حقوق و امتيازاتى توسيع ايتدىريله بىلدىكى تقدىردى بو مؤسسەنك تورک - اسلاملرک مىلى ايشلارنى ياردىم ايدىمىلەك ، مىلى حرکەتلەرک عادتا بر ناظمى اولقى ماهىتى حائز اوله بىلە جگنى آگلا دىقلرندن احوالى اصلاح ايتەك دە ايتىيورلر ...

مەلىم تەبىت

دەپلەم

تەكامل بولندە..

تورکچىلەك مەدارىلرى دە اعتراف ايتدى وەھلە «عثمانلى تورکچىسى بو بوک بر انقلاب آنى كچىيور. ملتەك دىكر مؤسسەلەندە اولان انقلاب غايت طىبىي و ضرورى اولان تاثيرلرى دىلدە دە، هر كىمەك كورسە چارپاق بر صورتە، حكىم سىررىيورە فقط غلەنە كورە دىكر مؤسسەلەر كى - دىلەمىزك انقلابى دە هنوز باشلانغۇچە دەدر. لسان مان عمومى بردالغە و چاقاقتى دورە سە كىرە مەمشدر. انقلاب تام و فېشلى اولماي ايتچون مەلانا بو دورەك كچىرىلەسى لازمەدە آنجىق بو دورە كچىرىلەردەن سوكرەدركە لسانر آسكى سىرغۇقلىقى ، طوقلىقى ، جانىزلىقى ، زوگورتلىكىنى غايب ايدەك ، سىبال و زىنكىن بر لسان حالە كەلە بىلە جگدر . و آنجىق بو صورتەدركە توركە سىزك هنوز كىزلى قاپاقلى قالان شئون وحادثانى قانۇن وقاعدەلرى، لغات و اصطلاحلرى، عرف و عادەتلرى، عجار و كىنايەلرى، تشبیه و استعارەلرى مەيدانە جىقايەلە جگدر. ايتە بو نك ايتچون بۇرە اولە كچىيور كە دىلەمىزى بو كوندن قواعد و انضباط آلتە آلفە چالشتىق، اصطلاحاتك تەقرىبە و اصول امالاسىنك تەدوینە اوغراشقى چوق ئمرە دار اولەمىە جگدر ...

(تورک يوردى) نك كچىن نەسخە سەندە (مفصل قاموس فلسفە) بىە دائر بر مقالە واردى. اورادە - رضا نوبقى بىكە فلسفى اصطلاحات حصە سەندە تەقېب ايتدىكى اصولە دائر - دىلەيوردى كە :

« (انجمن اصطلاحات) ك (Goblot) دن قلا نىر ايتش اولدىنى مجموعه مە اصطلاحاتى قوللانمشدر . فقط بحثلرى اوقدر آچش، اوقدر قارىشدر مش و آت اوست ايتش كە مان هر صحىفەدە مسئلەنى ايتە آكلاقتى ايتچون تەبىر مبحثەك هر دورلوسى قومەشدر . بىنى مراد ايتدىكى معانىنى تعريف و ايتضاح ايتچون لسانىزك الاسقىقندىن آله بىلە بىكە استفاده ايدەرك بر فكرە قبال ايدىن الفاظك كافەسى كوزىزك اوكنە سىرمش و اولارك اك مەناسلەرنى اغخاب و استعمالە بىزى مختار براقشدر. حال تشكەدە اولان بر اساس ايتچون سندن دەا بو بوک بر خدمت تصور ايدەلە سىز . بىز بو قارىكى قطة نظرىمىزى تايدى ايتدىكى ايتچون، بىز بو جەلەنى - نظر دقتى - كەندىسەنە چىكەك اوزرە - آلتى بر بىزكى ابلە اشارت ايتش ايدك .

بىز حالا لسانىزى فقير ظن ايدىيورۇ ، بىز اولەك اصل بىلەكلى دەا طائىيەمادىق ، « لسانىزك كەندى ياپە - سەنە كورە بر صرف و نحوى هنوز بايىلەمەمشدر » بىز او حالەدە لسانىزە كەندى وارلقى ، كەندى بىلەكلى ، كەندى ياپى و بىلەسىنى كوسترە بىلەك سىرستىنى و برمەلەيز . او بو كون كەندى الاسقىقنى مەظفە ايتەلەيدىر . اولەك قوجاغنە بو كون مەراق توركەلەك شرفىلەرى دە ، آبدىن زەبەكەلەك توركولەرى دە ، آفرەلەلەك قوشمەلەرى دە ، بىلەم رەلى توركەك داستانلەرى دە صىغمايەلەيدىر . (و برمەلەيز ، صىغمايەلەيدىر) كەن تشكىلى آ كدىران جەلەلى اوقۇبۇدە لسانە حاكىت ايتەك ايتە دىكەز آ كلاشەلەمەسون ، بالەكس كەندى حاكىتى ، كەندىك بو كونكى استقلال و انقلاب حرکەتنى لسانك تامىلە كەندىسەنە براقىلەسى آرزو ايدىيورۇ . بو صورتە جالغانارق ، دالغە لانا راق ، انكىن تورك دە كىزىك ماضىسەندى ، خالەندى و مختلف تولىكلەردىن لازم اولان تولىلەنى (املاسى) ، مواد عضويه و حىياتىيەنى آلبىسە توركچە سىز ايتە اوزمان و سىبال بر دىل اولايەلە جگدر . ايتە آنجىق بو صورتە او دىلدە بوئون توركار كەندى بىلەكلىنى ، كەندى وراقلىرىنى تىزەش بر صورتە كورە بىلەككار و بو لسان اولەك دە روحلەرى اوقشايەلە جگدر . پوقسە بو كونكى مكرت و جناب لسانلە ويا « تورک يوردى » شاعرلەك دىلەلە نە قوسەلەك و نە دە اونىلەك روسى اوقشايەلە ...

کچنلرده هنوز تشبث حالنده اولان (یکی قاموس عربی) و (قاموس فارسی) لر مناسبتیه ، - بلخاصه باش مقاله لرندن آلدیلمزده قناعته بناء - ملیتچیلکنی انکار ایدمه مدیکیز (تسور افکار) رفیقیز ، تورکجهیه قارشى بعض جهلر قوللاعتدن یکنشمیوردی . . . تورکجه فقیرمش! . . . بز هنوز تورکجهیه تدقیق ایدمه مدک وحقی بیله مدک که زنکیئلکی و فقرلکی حقنده بر حکم و برهلم . عربی زنکیئلمش! بز - دوعربی ایسه عربدن بونی قیصقانیوروز . هرگسک جیبی کندی ایچون فارسی کوزملش! . . . کوزملک ایله چیرکینلکک خارجی وارانی اثبات ایدمه بیله نلری ، هنوز بیله مدک . بو مفهوملر ، بو دویغولر ، آنجق بزم بئلکمزده طاندردر . تورکی ، تورکلی ، تورکجهیه کوزمل دییه بیله جک قادار ملی بر بئلکک صاحبی اولاییلر - سک ، او وقت بزم تورکجهیه کوزمل اولور . . .

معرفیه ، بو سطرلری عربیه ، فارسییه اعتراض بوللو یازدیغیز آکلاشیلامسون . اسی اورغون تورکجهیه ، اویغورجهیه ، چغتایجهیه ، اوغوزجهیه ، بوگون پاشایان اوزبکجهیه ، و سائر تورک لهجه لرینه ده آییق اولان قابولیمیز ، دیگرر ایچونده بوسبونون قایلی دکادر . ملت ، اصل بئلکی بولونجه بولک هانکی لری ساخته ، ویزه پاینجی ایسه اونک بگیله جکی طیبی اولدیغندن بوینجی اوزاتقی ایستهمیوروز . ملتیزک عربی نمایلاته ، اصل سجهیه سنی تشکیل ایدن جنکاوراق دویغولریک اک درین ابرلرینه ، غایت طیبی بر روسی احتیاج اولارق آزادیمیز تاریخی قدمیزه ، شانلی آنلی بابالریمیزک منافقنه ، آنارینه استناد ایدن تورکاشمک جربانک غلبه سته باردیم ایدمه جک عاملر ، ظن اولندیغنی قادار آز دمکادر . بوکا بناء درکه بز ، اسانا عرباشمک و فرسشمک - و باعود ده خفیف بر تعبیرله : لسان خصوصنده عرب و فرسدن (فضیایب ا) اولق - املریکک پیوده لکنی ، وحقی - بک جوق اقتصاد ایتمک مجبور اولدیغیز - ملی قوتک استهلاکی استلزام ایندیکندن زبانی اولدیغنی هروقت ایشیتدیرمک ایستوروز . هنانلی ادبیات طلئنده میدانده کتیردیکیز اثرلردن صرف نظر ایدم ، عربی و فارسیی زنکیئل و کوزمل دیمکک آیشیتیللمزده اثبات ایدمه رکه هرجه و عصبجه بزده اسکیدنده یوق دمکادی . فضلہ سیله واردی . فقط نتیجه ؟ . . .

ذاتاً شوفضلہ اتی ده گیدرکه ، ملتک روحنه - ملتدن ، اسان بولمه بولونار بر آوج ادبایی فصدایچوروز! - بولسان انقلابی آکشدرد شو یازدیقلریمیزدن ، اسان ساحه سنده علمی یولارله چایشمقندن واز کچمکی ، یوز چورمکی توصیه ایندیگیز آکلاشیلامسون . انقلاب آنلریکک اصل اک علمی حرکتی بوندن عبارت اولدیغنی ، بالکیز بز ادبا ایچوروز . . . لسانک انقلابی کندی کندیته ، بونون عامل و محرک لریکک استقلال نامیه حکم سورسون . فقط بز ، کرک بو انقلاب حالنده بولونان جانلی اسانزی و کرک انقلاب ایله قسماً جالانیه سی احتیاجندن محروم اولمایان اسی دیلیمیزی ، دیلیمیزه داتاریخی وثیقہ لری شیشی و علمی بر صورتده تدقیق و تقیید بر آن کری قالمایلم . بونصوصده بزم بک بویوک وظیفه لر بوکله نیور . بومهم وظیفه لری قولایلاشدیرمه جق نی آنجق محیطمیزده دبل بیله کیلریکک یالغسی و اسانلرکک حیاته ، نشأت و تکاملده داتر عمومی قانونلرکک بیلمه سی کفییتلریدر . تعبیر دکرله علم لسانک مختلف شعبه و مبحثلرینه طاند مؤلفاتکک چوظالہ سیدر .

کله جک نسخه مزده تقدیم ایدمه جکیز (علم لسان) کتایی و دیگر بعض وثائق اسانیه مزده ایشته بونیبل اثرلردنردر .

ارغالی توقناسی

یکی اثرل

یلمی بر قانالریغ . - آلمانیا ده اختصاصلره آریله نیک نه قدر ایلری کیشمش اولدیغنی هیمیز آرتق آز جوق اوکرنده . کتابچیلق ساقسونیانک ایکنجی پاینجی مثابه سنده اولان « لایزیغ » (عثمانیلرکک اسکی تعبیریه « لیسقه ») شهرینک اختصاصیدر . مملکتیمیزده قدیمدن بری بناری ، کورکاری و صاحب لری ایله مشهور ، بو بک اسکی تجارت شهری ، یالکیز آلمانیانک دکل ، بوتون دنیانک ، مطبعه جیلق و کتابچیلق مرکزی کیدر . بوراسی هر مملکت ایچون ، هر دیلده کتاب باسوب طاغیر . حریدن اول ، انگلیز مکتبلرنده او قونان انگلیزجه کتابلرک ، پاریس دن طله طاغیلان فرانسز رومانلریکک قسماً لایزیغده باصلدیغنی ، روایت اولتیوردی ! کتابچیلق ده آروجه اختصاصلره آریلمشیدر . بعض